

ст. 182 Кримінального кодексу України (посягання на недоторканність приватного життя). Це єдина стаття, яку вдається охопити в контексті переслідування. Однак, оскільки в ньому має бути присутнім кримінальний елемент, він рідко дає належні результати. І саме Стамбульська конвенція дає відповідний механізм вирішення цього питання.

Таким чином, слід дійти висновку, що Конвенція надає державам-членам правову базу, а також стратегії та заходи для боротьби з насильством щодо жінок і домашнім насильством.

Список використаних джерел

1. Мельник Т. М. Гендер як наука та навчальна дисципліна. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник Київ: 2004, «К.І.С.». С. 10–29.

2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11.05.2011 // https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#n2

3. Оксана Покальчук, 20.06.2022 <https://www.amnesty.org.ua/ratyfikacziyi-stambulskoyi-konvencziyi-cze-istorychna-peremoga-zhinok-ta-gromadyanskogo-suspilstva-ukrayiny/>.

4. Гіларі Фішер. Довідник для членів парламенту. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) <https://rm.coe.int/1680096e45>.

Данилюк М. Д.,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавр
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

старший науковий співробітник наукової
лабораторії з проблем превентивної
діяльності та запобігання корупції
навчально-наукового інституту № 3
Національної академії внутрішніх справ
Федоровська Н. В.

СУДОВА ПРАКТИКА У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Одним із основних напрямів реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 5 Закону України «Про запобігання та протидії

домашньому насильству», є належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їхньої поведінки [1].

Для досягнення даної мети необхідні наступні складові: по-перше, наявність норм матеріального цивільного, кримінального, адміністративного права, за допомогою яких постраждалим особам забезпечуються належні засоби правового захисту стосовно правопорушника; по-друге, забезпечення постраждалих осіб належними засобами правового захисту стосовно державних органів, які не виконали свого обов'язку вжити необхідних запобіжних або захисних заходів у межах своїх повноважень; по-третє, забезпечення права постраждалих осіб на компенсацію від осіб, що вчинили акт домашнього насильства; по-четверте, забезпечення того, щоб розслідування та судові провадження стосовно домашнього насильства, здійснювалися без неналежних затримок і з урахуванням прав постраждалої особи на всіх стадіях кримінального та адміністративного провадження [2, с. 84].

Станом на сьогодні практика Європейського Суду з прав людини щодо домашнього насильства є досить розлогою. Проблеми домашнього насильства можуть розглядатися у розрізі різних статей Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Як правило, першочергово йдеться мова про статті 2 (право на життя) та 3 Конвенції (заборона жорсткого поводження). Крім того, справи про домашнє насильство можуть розглядатися у контексті статті 8 (право на повагу до приватного життя), стаття 14 (заборона дискримінації). Наявна також практика звернення щодо порушення на підставі Протоколу 1 до Конвенції.

У справі «Левчук проти України» (заява № 17496/19) йдеться про порушення права заявниці на повагу до приватного життя (стаття 8 Конвенції). За обставинами справи у 2016–2018 роках національні суди відмовили у задоволенні вимоги заявниці про виселення її колишнього чоловіка, не провівши всебічного аналізу ситуації, у якій знаходилась заявниця, зокрема вчинення колишнім чоловіком щодо неї домашнього насильства. Як наслідок, через те, що колишнього чоловіка заявниці не було виселено, вона разом із своїми дітьми піддавалася неодноразово ризикам вчинення щодо них психологічного та сексуального насильства.

У цій справі констатовано порушення статті 8 Конвенції. За наслідками розгляду справи Суд теж навів низку важливих позицій, а саме питання домашнього насильства, яке може проявлятися у різних формах – від застосування фізичної сили

до сексуального, економічного, емоційного або словесного насильства, – виходить за межі обставин конкретної справи. Це загальна проблема, яка тією чи іншою мірою стосується всіх держав-членів, і не завжди очевидна, оскільки часто має місце у контексті особистих стосунків або закритих соціальних систем. Хоча це явище може найчастіше стосуватися жінок, Суд визнає, що чоловіки також можуть бути потерпілими від домашнього насильства і насправді прямо чи опосередковано діти теж часто стають жертвами. У зв'язку з цим під час розгляду цієї справи Суд враховуватиме серйозність відповідної проблеми.

Якщо особа висуває небезпідставну скаргу щодо повторюваних актів домашнього насильства над нею чи інших видів знущання, якими б незначними не були окремі епізоди, національні органи влади зобов'язані оцінити ситуацію загалом, у тому числі й загрозу продовження аналогічних подій. Серед іншого, ця оцінка має належним чином враховувати особливу вразливість потерпілих, які часто емоційно, економічно чи іншим чином залежать від своїх нападників, а також психологічний ефект, який може мати загроза повторного знущання, залякування та насильства на повсякденне життя потерпілого [3].

Ознайомившись із матеріалами практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо розгляду кримінальних проваджень про кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, за період із 2018 року до серпня 2022 року інтерес представляє:

– кваліфікація як злочину, пов'язаного з домашнім насильством, будь-якого кримінального правопорушення, обставини вчинення якого свідчать про наявність у діянні хоча б одного з елементів (ознак), перелічених у ст.1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»;

– встановлення ознаки систематичності вчинення домашнього насильства, зокрема правова оцінка притягнення особи до адміністративної відповідальності за домашнє насильство при кваліфікації дій особи за статтями КК України, які передбачають відповідальність за кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством;

– заборона закриття кримінального провадження щодо осіб, які вчинили злочин, пов'язаний із домашнім насильством, за умови, що слідчі органи пред'явили особі таке обвинувачення і вона мала можливість захищатися від нього [4].

Незабезпечення явки кривдника, що притягається до адміністративної відповідальності, до суду як єдина підстава для

повернення справи на доопрацювання. У разі ухилення від явки на виклик органу внутрішніх справ або судді районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду цю особу органом поліції може бути піддано приводу (ст. 268 КУпАП). Проте постанова щодо застосування приводу відносно кривдника, що вчинив домашнє насильство, судді переважно не виносять, а направляють справи на доопрацювання з метою усунення недоліків оформлення або для забезпечення явки особи до суду.

Відповідно, можна зробити висновок, що неявка особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, до суду, як єдина підстава для повернення справи на доопрацювання, є неприпустимою, оскільки процесуальним законом з достатньою однозначністю передбачені дії судді у випадках неявки особи, яка притягається до відповідальності, у судове засідання, зокрема необхідність застосування у встановленому порядку приводу. Визнання суддями домашнього насильства як малозначного діяння. Відповідно до ст. 22 КУпАП, у разі малозначності вчиненого адміністративного правопорушення орган (посадова особа), уповноважений вирішувати справу, може звільнити порушника від адміністративної відповідальності і обмежитись усним зауваженням. У нормах чинного КУпАП не визначається поняття малозначності вчиненого правопорушення, не закріплені виключний перелік діянь, які можуть вважатися малозначними, не міститься вказівок на ознаки, що дозволяють судити про малозначність провини. Усе це породжує неоднозначність тлумачення ст. 22 КУпАП та дискреційність у прийнятті рішення про її застосування.

Натомість Кримінальний кодекс України частиною 2 ст. 11 визначає, що не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Очевидно, що і до малозначних адміністративних правопорушень слід відносити такі, які формально містять ознаки правопорушення, передбаченого КУпАП, але не становлять великої суспільної шкоди та не завдають і не могли завдати значної шкоди громадянам, державним або суспільним інтересам.

Підсумовуючи, слід зазначити, що дослідження судової практики щодо визнання суддями актів домашнього насильства як малозначного діяння показало, що у більшості випадків вони оцінюють не стільки їх незначну суспільну шкідливість (а домашнє

насильство, безумовно, є суспільно шкідливим) та не завдання й неможливість завдання внаслідок домашнього насильства шкоди постраждалим, скільки інші ознаки – обстановку, в якій вчинене порушення, особистість порушника, обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність тощо.

Також необхідно вивчати та використовувати практику Європейського Суду з прав людини щодо домашнього насильства.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.

2. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству : навчальний посібник / А. Б. Блага, О. С. Тунтула, О. О. Кочемировська ; за заг. ред. А. Б. Благої. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 208 с.

3. Справа «Левчук проти України» (Заява № 17496/19). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_f92#Text.

4. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях про кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством. Рішення, внесені до ЄРДСР, за період із 2018 року по серпень 2022 року / Упоряд.: заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду к. ю. н. В. В. Щепоткіна, правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. – 32 с.

Джаман А. І.,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 3 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ
Мостепанюк Л. О.

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РОБОТУ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Через широкомасштабне вторгнення армії російської федерації проти України, в державі був введений воєнний стан Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 64 «Про